

مقایسه پیشرفت تحصیلی پذیرفته شدگان دوره های کارشناسی ارشد فراگیر با پذیرفته شدگان همان مقطع از طریق آزمون سراسری در دانشگاه پیام نور

دکتر مهراں فرج‌اللهی
دانشکده علوم انسانی دانشگاه پیام نور
ایرج فیروزفر
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی دانشگاه پیام نور

چکیده

به منظور مقایسه پیشرفت تحصیلی پذیرفته شدگان دوره‌های کارشناسی ارشد فراگیر با پذیرفته شدگان همان مقطع از طریق آزمون سراسری در دانشگاه پیام نور با توجه به عوامل فردی (سن، جنسیت و وضعیت تأهل)، تحصیلی (رشته تحصیلی) و شغلی (وضعیت اشتغال) با استفاده از روش تحقیق توصیفی از نوع زمینه یابی، پرسشنامه محقق ساخته‌ای مشتمل بر ۱۵ پرسش تهیه و اطلاعات مورد نیاز بر اساس پرونده تحصیلی دانشجویان جمع‌آوری شده است. جامعه آماری تحقیق شامل دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور مراکز تهران، اصفهان و تبریز به تعداد ۱۱۷۲ نفر برای پذیرفته شدگان آزمون سراسری و ۲۵۳ نفر برای پذیرفته شدگان دوره‌های فراگیر است و نمونه آماری نیز به شیوه تصادفی منظم به میزان ۲۳۳ نفر برای پذیرفته شدگان آزمون سراسری و ۱۱۵ نفر برای پذیرفته شدگان دوره‌های فراگیر تعیین و در نهایت، اطلاعات گردآوری شده با استفاده از روشهای آماری توصیفی و استنباطی و با به کارگیری نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. یافته‌های این پژوهش نشان داده است که پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد فراگیر بیشتر از دانشجویان کارشناسی ارشد آزمون سراسری است و دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم انسانی و همچنین، دانشجویان کارشناسی ارشد متأهل و نیز دانشجویان کارشناسی ارشد شاغل پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر نسبت به دانشجویانی که از طریق آزمون سراسری در همین مقطع پذیرفته شده‌اند، از نظر تحصیلی موفقیت بیشتری داشته‌اند. علاوه بر این، نتایج تحقیق نشان داده است که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم پایه و نیز دانشجویان کارشناسی ارشد بیکار و خانه‌دار و همچنین، دانشجویان کارشناسی ارشد مجرد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین، بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و فراگیر با توجه به متغیرهای سن و جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

کلیدواژگان: آزمون سراسری، دوره‌های فراگیر، پیشرفت تحصیلی، دوره کارشناسی ارشد و دانشگاه پیام نور.

The Comparison of Academic Achievement of Post- graduate Students Admitted through Faragir System with those Admitted through National Entrance Examination in Payam-e Noor University

Dr. Mehran Farajollahi
Department of Humanities Payam-e Noor University
Iraj Firoozfar
Post-graduate Student at Curriculum Development, Payam-e Noor University

In order to compare the academic achievement of post- graduate students admitted to Faragir System with those through National Entrance Examination (NEE) at Payam-e Noor University, a questionnaire including ۱۰ questions was prepared. The questionnaire was on the basis of factors such as:

- Individual factors (age, gender, marital status)
- Educational factors (academic course)
- Occupational factors (occupational status)

The necessary information has been collected from educational file of the students. The research population consists of ۱۱۷۲ students admitted through NEE at Tehran, Isfahan and Tabriz Payam-e Noor Universities and ۲۰۳ students admitted in Faragir System. The sample has been chosen randomly from ۲۳۳ students admitted through NEE and ۱۱۰ students admitted through Faragir System. The collected information has been analyzed using descriptive and inferential statistical methods with the use of SPSS software.

The findings in the present research indicate that the academic achievement of post- graduate students of Faragir System is more than NEE students and the married, employed, Humanities post- graduate students of Faragir System had more academic achievements than NEE. Furthermore, the results of this research show that there is no significant difference between the academic achievement of post – graduate students majoring in basic science and that of the unemployed (house keepers) single students at the same sector at both systems. Moreover, regarding variables of age and gender there is no significant difference between post- graduate students admitted at Faragir System and post- graduate students admitted through NEE system.

Keywords: National Entrance Examination (NEE), Faragir System, Academic Achievement, Post-graduate Course and Payam-e Noor University.

مقدمه

آموزش عالی ایران در طول قرون متمادی فراز و نشیب‌های بسیاری داشته است. تاریخ آموزش عالی ایران به سه دوره باستانی، میانی و اخیر یا معاصر تقسیم می‌شود. آموزش عالی در سالهای کوتاه پس از انقلاب اسلامی از نظر توسعه کمی و ارتقای کیفی پیشرفت‌های چشمگیری داشته که در تاریخ ایران بی نظیر بوده است (سمنانیان، ۱۳۸۱).

جریان‌های فعال در نظام آموزش عالی ایران به دو بخش اصلی دولتی و غیر دولتی تقسیم می‌شوند. در بخش دولتی تأمین نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص مورد نیاز کشور بر عهده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است، ولی در عین حال سایر وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی نیز به نحوی در تربیت نیروی انسانی متخصص مشارکت دارند. در بخش غیردولتی نیز دانشگاه آزاد اسلامی و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی و غیرانتفاعی به عنوان متولیان ارائه دوره‌های عالی تحصیلی در کشور فعالیت می‌کنند. دوره‌های آموزش عالی در ایران به دو صورت حضوری و نیمه حضوری (آموزش باز و از راه دور) برگزار می‌شود. آموزش حضوری بخش اصلی آموزش عالی در کشور را تشکیل می‌دهد و در قالب دوره‌های روزانه و شبانه اجرا می‌شود (گزارش ملی آموزش عالی ایران، ۱۳۸۱). آموزش نیمه حضوری شکل جدیدی از آموزش عالی در جهان به شمار می‌رود که امروزه، به دلیل ویژگی‌های خاص خود در اکثر کشورهای پیشرفته جهان نیز به مرحله اجرا درآمده است و با بهره‌گیری از روش‌های جدید آموزشی شعاع خدمت‌رسانی آموزش عالی را از محدوده کلاس و دانشگاه محلی فراتر برده و با استفاده از تکنولوژی پیشرفته مرزهای کشور را درنوردیده و در داخل کشور نیز دورترین نقاط حتی شهرهای کوچک با حداقل نفقات را زیر پوشش قرار داده است (صدیقی و همت، ۱۳۷۱).

در ایران برای اولین بار در سال ۱۳۵۰ آموزش از راه دور به صورت مکاتبه‌ای در دانشگاه ابوریحان بیرونی شکل گرفت و یک سال بعد دانشگاه آزاد ایران با هدف افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو در نظام آموزش عالی به منظور تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد تأسیس شد که در آن خدمات آموزشی از طریق آموزش از راه دور ارائه می‌شد (ظه‌ور، ۱۳۷۱). در سال ۱۳۶۶، دانشگاه پیام نور با برخورداری از ساختار ویژه و متفاوت با نظام آموزشی دانشگاه‌های حضوری، به منظور ارتقای سطح علمی و فرهنگی جامعه و گسترش آموزش عالی در اقصی نقاط کشور، راهیابی تعداد بیشتری از داوطلبان مستعد به آموزش عالی و همگانی کردن این آموزش و فراهم آوردن امکان ادامه تحصیل برای داوطلبان شاغل و خانه‌دار و افراد علاقه‌مند که قادر به ادامه تحصیل در نظام آموزش حضوری نیستند، تأسیس شد و شروع به فعالیت کرد (ظه‌ور، ۱۳۸۱). این دانشگاه تا سه سال از طریق کنکور ویژه دانشجو می‌پذیرفت، ولی از سال ۱۳۷۰ به بعد این امر از طریق کنکور سراسری صورت گرفت (خداداد کاشی و فراهانی، ۱۳۸۰).

گزینش دانشجو برای ورود به دانشگاه در کشورهایی مانند کشور ما که با انفجار جمعیت و تشکیل هرم سنی نامتعادل از یک سو و محدودیت تعداد دانشگاهها و مدارس عالی از سوی دیگر روبه روست، به صورت مشکل اجتماعی بزرگی بروز کرده است (کاردان، ۱۳۸۱). گزینش دانشجو در بخش دولتی نظام آموزش عالی ایران در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به صورت متمرکز، در قالب آزمونهای سراسری و توسط سازمان سنجش آموزش کشور صورت می‌پذیرد. این آزمونها هر سال یک بار برگزار می‌شود و طی آن داوطلبان و متقاضیان ورود به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور با یکدیگر به رقابت می‌پردازند. نگاهی به آمار بسیار بالای داوطلبان ورود به دانشگاهها در کنار ظرفیت محدود پذیرش دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی به خوبی از عمق معضل موجود در امر پذیرش دانشجو در نظام آموزش عالی کشور حکایت می‌کند.

مبانی نظری سنجش و اندازه‌گیری، تجربه سایر کشورها، نظریات متخصصان تعلیم و تربیت کشور و قشرهای گوناگون جامعه دال بر این است که پذیرش دانشجو از طریق کنکور به روش کنونی مناسب نیست و هر سال نه تنها به جوانان زیادی که نتوانسته‌اند به دانشگاه راه

یابند لطمه روحی وارد می‌شود، بلکه بسیاری از پذیرفته‌شدگان نیز از رشته و محل تحصیل خود راضی نیستند (حج فروش، ۱۳۸۱).

با توجه به اینکه تربیت نیروی انسانی نوعی سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود، کشورها، به‌ویژه کشورهای در حال توسعه، بیش از پیش دریافته‌اند که باید به تکمیل کیفیت سرمایه‌انسانی خود بپردازند. اگر بپذیریم که نیروی انسانی کارآمد و ماهر مهم‌ترین عامل موفقیت در تحقق هدفهای گوناگون یک کشور است، یکی از راههای مطمئن افزایش بهره‌وری و کارآمدی افراد آموزش مؤثر و سازنده آنهاست. در این خصوص، زمینه‌ساز اصلی برای دستیابی به توسعه پایدار در ابتدا آموزش و پرورش هر کشور و در مرحله بعد آموزش عالی آن کشور است (سرمدی، ۱۳۸۰). عوامل متعددی از جمله محدودیت ظرفیت دانشگاهها و مراکز آموزش عالی، عدم توزیع عادلانه امکانات و رشد جمعیت مانع از آن می‌شود تا امکان ادامه تحصیل در مقاطع عالی تحصیلی در اختیار همگان قرار گیرد (ظهور، ۱۳۸۰).

تقاضای بسیار برای ورود به عرصه تحصیل در مقاطع عالی همواره باعث شده است تا تدوین یک نظام آموزش عالی جدید با ساختاری متفاوت با نظام آموزشی سنتی، همواره ذهن متولیان نظام آموزش عالی کشور را به خود معطوف سازد. شاید همین دلایل باعث شد تا بررسی، تصویب و گسترش نظام آموزش باز و از راه دور^۱ در سراسر کشور در دستور کار متولیان نظام آموزش عالی کشور قرار گیرد و در نهایت، به تأسیس دانشگاه پیام نور بینجامد. اما متأسفانه، توسعه نظام آموزش باز و از راه دور در کشور در قالب دانشگاه پیام نور نیز نتوانست پاسخگوی تقاضای فزاینده مشتاقان تحصیل در دانشگاهها باشد، چرا که باز هم بسیاری از داوطلبان با هوش و مستعد پس از شرکت در آزمونهای سراسری از دور رقابت خارج می‌شدند و امکان ادامه تحصیل در مقاطع عالی تحصیلی را از دست می‌دادند. بنابراین، یکی دیگر از دغدغه‌های متولیان نظام آموزش عالی کشور از دست رفتن استعدادهای نورسته‌ای بود که صاحبان این استعدادهای شانس عبور از سد آهنین کنکور سراسری را پیدا نمی‌کردند و امکان ورود به مقاطع عالی تحصیلی و رشد و شکوفایی آنها میسر نمی‌شد. این معنا به وضوح

۱. Open and Distance Learning

نشان‌دهنده این مطلب بود که شیوه پذیرش دانشجویان در دانشگاه‌های دولتی کشور نارسایی‌های زیادی دارد و قطعاً کنکور سراسری روشی ایده‌آل برای پذیرش و جذب داوطلبان مشتاق ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها نیست. در این میان، ارائه طرح ابتکاری و بدیع دانشگاه پیام‌نور در خصوص راه‌اندازی دوره‌های فراگیر به‌منظور جذب داوطلبان مستعد ورود به دانشگاه‌ها که به هر دلیل نتوانسته بودند از میدان رقابت آزمونهای سراسری پیروز خارج شوند، روح تازه‌ای در کالبد نظام آموزش عالی کشور دمید.

به منظور رفع برخی از مشکلات ناشی از عملکرد نظام گزینش دانشجویان در ایران، دانشگاه پیام‌نور در این امر پیش‌تاز شد و در سال ۱۳۷۲ با ارائه ایده پذیرش دانشجویان از طریق دوره‌های فراگیر به وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت بر آن شد تا زمینه تحصیل داوطلبان مستعد علاقه‌مند ورود به دوره‌های آموزش عالی را فراهم کند و به آرزوی دیرین دست‌اندرکاران آموزش عالی کشور در خصوص همگانی ساختن تحصیلات عالی جامعه عمل بپوشاند. در روش پذیرش دانشجویان از طریق دوره‌های فراگیر توانایی علمی داوطلبان ملاک است و رقابت در امر پذیرش دانشجویان نقشی ایفا نمی‌کند (ظهور، ۱۳۸۱). در این شیوه گزینش دانشجویان، داوطلب بر خلاف شیوه معمول در گزینش دانشجویان از طریق آزمونهای سراسری، بر اساس علاقه و استعداد خویش رشته تحصیلی و نیز محل تحصیل مورد نظر خود را از پیش انتخاب می‌کند. در این روش داوطلب باید به عنوان اولین نیمسال تحصیلی تعدادی از دروس عمومی و تخصصی را اخذ و در آزمونهای پایان نیمسال آن شرکت کند و در صورت کسب حد نصابهای لازم به عنوان دانشجوی رسمی دانشگاه به تحصیل ادامه دهد (ظهور، ۱۳۸۱).

پذیرش دانشجویان به شیوه فراگیر این سؤال را برای محققان مطرح کرد که آیا بین پیشرفت تحصیلی^۲ پذیرفته‌شدگان دوره‌های کارشناسی‌ارشد^۳ فراگیر و آزمون سراسری^۴ در دانشگاه پیام‌نور تفاوتی وجود دارد؟ بر این اساس، در این پژوهش ضمن مقایسه پیشرفت تحصیلی پذیرفته‌شدگان دوره‌های کارشناسی‌ارشد فراگیر با پذیرفته‌شدگان همان مقطع از طریق

۲ . Academic Achievement

۳ . Post - Graduates

۴ . National Entrance Examination

آزمون سراسری با توجه به عوامل فردی (سن^۵، جنسیت^۶ و وضعیت تأهل^۷)، عوامل تحصیلی (رشته تحصیلی^۸) و عوامل شغلی (وضعیت اشتغال^۹)، این مسئله بررسی شده که دوره‌های فراگیر دانشگاه پیام‌نور تا چه حد در پذیرش دانشجویان شایسته موفق بوده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع زمینه‌یابی و جامعه آماری آن شامل دانشجویان کارشناسی‌ارشد دانشگاه پیام‌نور مراکز تهران، اصفهان و تبریز است. این مراکز هم دارای پذیرفته‌شدگان دوره کارشناسی‌ارشد از طریق آزمون سراسری و هم دارای پذیرفته‌شدگان همین مقطع تحصیلی از طریق دوره‌های فراگیر هستند. تعداد دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری در این سه مرکز در مجموع ۱۱۷۲ نفر و تعداد دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر در این سه مرکز در مجموع ۲۵۳ نفر بوده است. تعداد نمونه‌ها نیز با استفاده از روش تصادفی منظم و بر اساس فرمول کوکران^{۱۰} به میزان ۲۳۳ نفر برای پذیرفته‌شدگان آزمون سراسری و ۱۱۵ نفر برای پذیرفته‌شدگان دوره‌های فراگیر تعیین شده است. ابزار گردآوری اطلاعات نیز یک پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر ۱۵ پرسش بوده است که اطلاعات گوناگون فردی از جمله سن، جنسیت و وضعیت تأهل، اطلاعات تحصیلی از جمله معدل و رشته تحصیلی و نیز اطلاعات شغلی نمونه‌های مورد نظر با استفاده از این پرسشنامه و بر اساس پرونده تحصیلی دانشجویان جمع‌آوری شده است.

۵ . Age
۶ . Gender
۷ . Marital Status
۸ . Academic course
۹ . Occupation Marital Staus
۱۰ . Cochran

یافته‌ها

اطلاعات گردآوری شده در این پژوهش با استفاده از روشهای آمار توصیفی و استنباطی و با به کارگیری نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.
الف. توصیف داده‌ها: توصیف داده‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

داده‌های جدول ۱ نشان می‌دهد که در گروه نمونه پیشرفت تحصیلی اکثر دانشجویان آزمون سراسری و فراگیر بین ۱۶ تا ۱۸ است، بیشتر آنها در رشته‌های علوم انسانی به تحصیل اشتغال دارند، اکثر آنها متأهل و شاغل‌اند و بیشتر دانشجویان آزمون سراسری مرد و اکثر دانشجویان فراگیر زن هستند.

جدول ۱- توصیف گروه نمونه بر حسب متغیر مورد مطالعه به تفکیک نوع پذیرش

جمع		نوع پذیرش				متغیر	
		فراگیر		آزمون سراسری			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۰/۹	۳	۰	۰	۱/۳	۳	زیر ۱۰	
۲/۹	۱۰	۰	۰	۴/۳	۱۰	۱۰-۱۲	
۱۰/۱	۳۵	۷	۸	۱۱/۶	۲۷	۱۲-۱۴	پیشرفت تحصیلی دوره کارشناسی ارشد
۳۷/۶	۱۳۱	۴۴/۳	۵۱	۳۴/۳	۸۰	۱۴-۱۶	
۴۲/۸	۱۴۹	۴۷/۸	۵۵	۴۰/۳	۹۴	۱۶-۱۸	
۵/۷	۲۰	۰/۹	۱	۸/۲	۱۹	۱۸-۲۰	
۷۹/۳	۲۷۶	۸۰/۹	۹۳	۷۸/۵	۱۸۳	علوم انسانی	رشته تحصیلی دوره کارشناسی ارشد
۲۰/۷	۷۲	۱۹/۱	۲۲	۲۱/۵	۵۰	علوم پایه	
۴۲/۲	۱۴۷	۲۲/۶	۲۶	۵۱/۹	۱۲۱	مرد	جنسیت
۵۷/۸	۲۰۱	۷۷/۴	۸۹	۴۸/۱	۱۱۲	زن	
۵۱/۶	۱۷۷	۱۹/۳	۲۲	۶۷/۷	۱۵۵	۲۱-۳۰	
۳۶/۴	۱۲۵	۵۳/۵	۶۱	۲۷/۹	۶۴	۳۱-۴۰	دامنه سنی
۱۲	۴۱	۲۷/۲	۳۱	۴/۴	۱۰	۴۱-۵۰	
۳۱/۳	۱۰۹	۱۴/۸	۱۷	۳۹/۵	۹۲	مجرد	وضعیت تأهل
۶۸/۷	۲۳۹	۸۵/۲	۹۸	۶۰/۵	۱۴۱	متأهل	
۷۳	۲۵۴	۷۲/۲	۸۳	۷۳/۴	۱۷۱	شاغل	وضعیت اشتغال
۱۴/۴	۵۰	۲۳/۵	۲۷	۹/۹	۲۳	خانه دار	
۱۲/۶	۴۴	۴/۳	۵	۱۶/۷	۳۹	غیر شاغل	

ب. تحلیل داده‌ها: تحلیل داده‌ها در جداول ۲، ۳، ۴ و ۵ ارائه شده است.

جدول ۲- مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد به تفکیک نوع پذیرش

نوع پذیرش	N	\bar{X}	s	df	t	P
آزمون سراسری	۲۳۳	۱۵/۶۱	۱/۸۹	۳۴۰	-۲/۵۵	۰/۰۱۱
فراگیر	۱۱۵	۱۶/۰۲	۱/۰۶			

$P < 0/05$, $N = 348$

جدول ۲ نشان می‌دهد که در گروه نمونه پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد فراگیر بیشتر از دانشجویان آزمون سراسری است.

جدول ۳- مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد آزمون سراسری و فراگیر بر اساس متغیر مورد مطالعه

متغیر	نوع پذیرش	N	\bar{X}	s	df	t	P
دامنه سنی	آزمون سراسری	۱۵۵	۱۵/۵۵	۱/۸۶	۱۷۵	-۰/۶۵	۰/۵۱۲
	فراگیر	۲۲	۱۵/۸۲	۱/۰۹			
	آزمون سراسری	۶۴	۱۵/۷۶	۱/۹۱	۱۰۱	-۱/۲۴	۰/۲۱۶
جنسیت	فراگیر	۶۱	۱۶/۱۰	۱/۰۹	۱۰	-۰/۳۷	۰/۷۱۳
	آزمون سراسری	۱۰	۱۵/۷۶	۲/۲۷			
وضعیت	مرد	۱۲۱	۱۵/۳۱	۱/۸۱	۱۴۵	-۰/۸۶	۰/۳۸۸
	فراگیر	۲۶	۱۵/۶۳	۱/۲۰			
تاهل	آزمون سراسری	۱۱۲	۱۵/۹۴	۱/۹۲	۱۷۳	-۰/۹۰	۰/۳۶۸
	فراگیر	۸۹	۱۶/۱۳	۱			
رشته تحصیلی	مجرد	۹۲	۱۵/۷۵	۱/۵۰	۱۰۷	۰/۶۲	۰/۵۳۶
	فراگیر	۱۷	۱۵/۵۱	۱/۱۰			
رشته تحصیلی	متاهل	۱۴۱	۱۵/۵۳	۲/۱۰	۲۱۶	-۲/۸۱	۰/۰۰۵*
	فراگیر	۹۸	۱۶/۱۱	۱/۰۳			
رشته تحصیلی	علوم	۱۸۳	۱۵/۵۲	۱/۸۸	۲۷۱	-۲/۶۹	۰/۰۰۸*
	انسانی	۹۳	۱۶	۱/۰۶			

دوره	علوم پایه	آزمون سراسری فراگیر	۵۰	۱۵/۹۶	۱/۸۸	۶۴	-۰/۴۳	۰/۶۶۶
وضعیت اشتغال	شاغل	آزمون سراسری فراگیر	۱۷۱	۱۵/۴۷	۲/۰۵	۲۴۹	-۲/۵۹	۰/۰۱۰**
	خانه دار	آزمون سراسری فراگیر	۲۳	۱۶/۹۲	۱/۰۱	۴۸	۰/۷۸	۰/۴۳۸
	غیر شاغل	آزمون سراسری فراگیر	۳۹	۱۵/۸۴	۱/۴۰	۴۲	-۰/۷۸	۰/۴۳۹
			۲۲	۱۶/۱۲	۱/۰۸			

* P < ۰/۰۱

** P < ۰/۰۵

جدول ۳ نشان می‌دهد که در گروه نمونه پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم انسانی و همچنین، دانشجویان کارشناسی ارشد متأهل و نیز دانشجویان کارشناسی ارشد شاغل پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر بیشتر از دانشجویانی است که از طریق آزمون سراسری پذیرفته شده‌اند. علاوه بر این، بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم پایه و نیز دانشجویان کارشناسی ارشد غیر شاغل و خانه‌دار و همچنین، دانشجویان کارشناسی ارشد مجرد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین، بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و فراگیر با توجه به متغیرهای سن و جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

جدول ۴- مقایسه میانگین معدل دوره کارشناسی دانشجویان کارشناسی ارشد

به تفکیک نوع پذیرش

نوع پذیرش	N	\bar{X}	s	df	t	P
آزمون سراسری	۲۳۳	۱۵/۶۸	۱/۵۷	۳۰۵	-۵/۲۶	۰/۰۰۰
فراگیر	۱۱۲	۱۶/۴۴	۱/۰۶			

P < ۰/۰۱

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که در گروه نمونه میانگین معدل دوره کارشناسی دانشجویان کارشناسی ارشد فراگیر بیشتر از دانشجویان آزمون سراسری است.

جدول ۵- مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد آزمون سراسری و فراگیر

بر حسب معدل ترم اول

نوع پذیرش	N	\bar{X}	s	df	t
آزمون سراسری	۲۳۲	۱۵/۶۹	۲/۰۶	۳۳۹	۲/۳۴
فراگیر	۱۱۳	۱۵/۳۲	۰/۸۹		۰/۰۱۹

$P < 0.05$

جدول ۵ نشان می‌دهد که در گروه نمونه پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد ترم اول آزمون سراسری بیشتر از دانشجویان فراگیر است.

بحث و نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به نحوی که پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر نسبت به دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری بیشتر است. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات میرزایی (۱۳۷۸) که در تحقیقی با عنوان «مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های فراگیر با دانشجویان رسمی (آزمون سراسری) و معادل دانشگاه پیام‌نور» که بیان می‌کند در ۲۳ مرکز از ۳۱ مرکز انتخاب شده از بین مراکز دانشگاه پیام نور برتری تحصیلی با دانشجویان دوره‌های فراگیر بوده است، مطابقت دارد. همچنین، این نتایج با یافته‌های نعمتی خجسته و یارمطلقو (۱۳۸۳) که در پژوهش دیگری با عنوان «بررسی و مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان رسمی (آزمون سراسری) و فراگیر دانشگاه پیام نور مرکز همدان در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲» که نتیجه‌گیری می‌کنند عملکرد تحصیلی دانشجویان فراگیر بهتر است و نسبت به دانشجویان رسمی (آزمون سراسری) پیشرفت بیشتری دارند، مطابقت دارد.

در توضیح این یافته پژوهش می‌توان گفت که شاید دانشجویان پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر نسبت به دانشجویان پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری از سطح انگیزش تحصیلی بالاتری برخوردار باشند، چرا که آنها با اختیار خود رشته تحصیلی خویش را انتخاب و تعیین می‌کند. البته، این موضوع درخور توجه است و باید از طریق پژوهش مورد کاوش علمی قرار گیرد. همچنین، در پاسخ به سؤالات فرعی تحقیق نتایج زیر حاصل شده است:

در پاسخ به سؤال اول تحقیق نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر با توجه به جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. این یافته با نتایج حاصل از تحقیقات شریفیان (۱۳۸۰) که بیان می‌دارد پیشرفت تحصیلی با متغیر جنسیت رابطه دارد، مطابقت ندارد. همچنین، در پاسخ به سؤال اول تحقیق نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر در دامنه‌های سنی ۳۰-۲۱، ۴۰-۳۱ و ۵۰-۴۱ سال تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. این یافته با نتایج حاصل از تحقیقات غروی (۱۳۷۲) که بیان می‌دارد بین سن افراد و پیشرفت تحصیلی آنها رابطه‌ای وجود ندارد، مطابقت دارد. همچنین، این یافته با نتایج حاصل از تحقیقات بختیاری (۱۳۷۵) که بیان می‌دارد بین نمرات دانشگاهی افراد و سن آنها رابطه‌ای وجود ندارد نیز مطابقت دارد. علاوه بر این، در پاسخ به سؤال اول تحقیق نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان مجرد کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دانشجویان مجرد کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان متأهل کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دانشجویان متأهل کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به طوری که پیشرفت تحصیلی دانشجویان متأهل فراگیر از دانشجویان متأهل آزمون سراسری بیشتر است. این نتایج با یافته‌های حاصل از تحقیقات بختیاری (۱۳۷۵) که بیان می‌دارد بین وضعیت تأهل با موفقیت تحصیلی رابطه مثبتی وجود دارد، مطابقت دارد.

در پاسخ به سؤال دوم تحقیق نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم انسانی پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم انسانی پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به نحوی که پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم انسانی پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر بیشتر از دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم انسانی پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری است. همچنین، نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم پایه پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری و دانشجویان کارشناسی‌ارشد علوم پایه پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. یافته‌های این تحقیق با نتایج حاصل از تحقیقات شریفیان (۱۳۸۰) که بیان می‌دارد پیشرفت تحصیلی با رشته تحصیلی رابطه دارد، مطابقت دارد. علاوه بر این، یافته‌های این پژوهش با نتایج حاصل از تحقیقات بطحائی (۱۳۷۵-۷۶) که بیان می‌دارد بین رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود دارد نیز مطابقت دارد.

در پاسخ به سؤال سوم تحقیق نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد غیرشاغل پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری با دانشجویان کارشناسی‌ارشد غیرشاغل پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد خانه‌دار پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری با دانشجویان کارشناسی‌ارشد خانه‌دار پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر نیز تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. علاوه بر این، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد شاغل پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری با دانشجویان کارشناسی‌ارشد شاغل پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به نحوی که پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد شاغل پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر بیشتر از دانشجویان کارشناسی‌ارشد شاغل پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری است. این یافته با نتایج حاصل از تحقیقات بختیاری (۱۳۷۵) که بیان می‌دارد اشتغال از عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی است و رابطه مستقیمی بین آن دو وجود

دارد، مطابقت دارد. همچنین، این یافته با نتایج حاصل از پژوهش انجام شده توسط بختیاری (۱۳۷۵) که بیان می‌دارد وضعیت اشتغال از عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی است و بین متغیرهای اشتغال و تأهل با موفقیت تحصیلی رابطه مثبتی وجود دارد، مطابقت دارد.

علاوه بر این، به عنوان یک یافته جانبی نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین معدل دوره کارشناسی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری با معدل دوره کارشناسی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به نحوی که میانگین معدل دوره کارشناسی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر بیشتر از میانگین معدل دوره کارشناسی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری است. این یافته با نتایج حاصل از تحقیقات کریمی (۱۳۷۵) که بیان می‌دارد بین معدل کارشناسی به عنوان متغیر مستقل و معدل کارشناسی‌ارشد به عنوان متغیر وابسته رابطه معنی‌داری وجود دارد، مطابقت دارد. این یافته می‌تواند نشان دهنده آن باشد که در نظام گزینش دانشجو، شیوه پذیرش دانشجویان کارشناسی‌ارشد از طریق دوره‌های فراگیر براساس داشتن معدل بالاتر در دوره کارشناسی، نسبت به شیوه پذیرش دانشجویان کارشناسی‌ارشد از طریق آزمون سراسری موفق‌تر بوده است. همچنین، به عنوان یک یافته جانبی دیگر نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد آزمون سراسری و فراگیر بر حسب معدل ترم اول آنها تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به نحوی که پیشرفت تحصیلی دانشجویان ترم اول کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری بیشتر از دانشجویان ترم اول کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر است. این یافته می‌تواند مؤید این نکته باشد که در دو شیوه گزینش دانشجو؛ یعنی آزمون سراسری و دوره‌های فراگیر، امتحانات نیمسال دانش‌پذیری دوره‌های فراگیر کارشناسی‌ارشد نسبت به امتحانات نیمسال اول دانشجویان پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری درجه سختی بیشتری دارد و مشکل‌تر است. شاید یکی از دلایل مشکل‌تر بودن امتحانات نیمسال دانش‌پذیری داوطلبان دوره‌های فراگیر کارشناسی‌ارشد نسبت به امتحانات نیمسال اول پذیرفته‌شدگان آزمون سراسری کارشناسی‌ارشد این باشد که امتحانات نیمسال دانش‌پذیری نوعی آزمون ورودی نیز محسوب می‌شود.

شایان ذکر است که نبودن دانشجوی کارشناسی‌ارشد فراگیر مشغول به تحصیل در بیشتر مراکز مجری کارشناسی‌ارشد را می‌توان به عنوان مهم‌ترین محدودیت موجود در این پژوهش عنوان کرد.

پیشنهادها

بر اساس نتایج حاصل از یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود:

۱. دانشگاه پیام نور در کلیه رشته‌های کارشناسی‌ارشد که برای آن رشته‌ها از طریق آزمون سراسری دانشجو می‌پذیرد، از طریق دوره‌های فراگیر نیز پذیرش دانشجو داشته باشد.
۲. در خصوص توسعه رشته‌های علوم انسانی در دانشگاه پیام‌نور سرمایه‌گذاری بیشتری به عمل آید و گامهای بلندتری برداشته شود.
۳. با توجه به اینکه امتحانات نیمسال دانش‌پذیری داوطلبان دوره‌های فراگیر کارشناسی‌ارشد بسیار مشکل است، به منظور جبران پایین بودن معدل اولین نیمسال تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق دوره‌های فراگیر نسبت به معدل اولین نیمسال تحصیلی دانشجویان کارشناسی‌ارشد پذیرفته شده از طریق آزمون سراسری، برای دانش‌آموختگان دوره‌های کارشناسی‌ارشد فراگیر متقاضی شرکت در دوره دکتری دانشگاه پیام نور ضریبی برای معدل دوره کارشناسی‌ارشد در نظر گرفته شود.
۴. شیوه‌گزینش دانشجوی کارشناسی‌ارشد از طریق دوره‌های فراگیر در سایر دانشگاه‌های مجری دوره‌های کارشناسی‌ارشد نیز اجرا شود.
۵. از آنجا که پذیرش دانشجو به شیوه فراگیر حرکتی نوپاست، پیشنهاد می‌شود که پس از گذشت چند سال این پژوهش مجدداً انجام شود و آن‌گاه نتیجه‌گیری قطعی در خصوص موضوع پژوهش به عمل آید.

منابع

۱. بختیاری، حسن (۱۳۷۵)؛ بررسی نظرات دانشجویان ایشارگر کارشناسی ارشد دانشگاههای تهران و علوم پزشکی تهران درباره چگونگی بهبود پیشرفت تحصیلی آنان؛ پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۲. بطحائی، طیبه السادات (۱۳۷۵-۷۶)؛ بررسی و مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان فارغ‌التحصیل از مدارس استعداد‌های درخشان و سایر دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران؛ پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۳. حج فروش، احمد (۱۳۸۱)؛ آسیب‌های کنکور بر هدفهای دوره متوسطه و ارائه پیشنهاد برای رفع آسیب‌ها؛ مجموعه مقالات سمینار بررسی روشها و مسائل آزمون های ورودی دانشگاه ها، آذر ماه، اصفهان.
۴. خدادادکاشی و فراهانی (۱۳۸۰)؛ بررسی نحوه توزیع مراکز، دانشجویان و رشته‌های تحصیلی دانشگاه پیام‌نور در سطح کشور؛ مجموعه مقالات دومین کنفرانس آموزش باز و از راه دور، اردیبهشت ماه، تهران: دانشگاه پیام نور.
۵. سرمدی، محمد رضا (۱۳۸۰)؛ دورنمای آموزش از راه دور در قرن بیست و یکم؛ مجموعه مقالات دومین کنفرانس آموزش باز و از راه دور، اردیبهشت ماه، تهران: دانشگاه پیام‌نور.
۶. سمنانیان، سعید (۱۳۸۱)؛ نگرشی بر تاریخچه آموزش عالی در ایران؛ مجموعه مقالات چهل و هفتمین نشست رؤسای دانشگاهها، بهمن ماه، دانشگاه صنعتی اصفهان.
۷. شریفیان، اکبر (۱۳۸۰)؛ «عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه شاهد»؛ فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۱۵ و ۱۶.
۸. صدیقی، حسین و کمال همت (۱۳۷۱)؛ نقش آموزش از راه دور در اوضاع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور؛ مجموعه مقالات اولین سمینار تخصصی آموزش از راه دور، اردیبهشت ماه، تهران: دانشگاه پیام نور.
۹. ظهور، حسن (۱۳۷۱)؛ دانشگاه پیام‌نور، نظام نوینی در آموزش عالی کشور؛ مجموعه مقالات اولین سمینار تخصصی آموزش از راه دور، اردیبهشت ماه، تهران: دانشگاه پیام‌نور.
۱۰. ظهور، حسن (۱۳۸۰)؛ دیباچه؛ مجموعه مقالات دومین کنفرانس آموزش باز و از راه دور، اردیبهشت ماه، تهران: دانشگاه پیام نور.

۱۱. ظهور، حسن (۱۳۸۱)؛ دوره‌های فراگیر دانشگاه پیام‌نور؛ مجموعه مقالات چهل و هفتمین نشست رؤسای دانشگاهها، بهمن ماه، دانشگاه صنعتی اصفهان.
۱۲. غروی، بهیه (۱۳۷۲)؛ بررسی رابطه برخی از خصوصیات فردی، سوابق تحصیلی و اشتغال با پیشرفت تحصیلی دانشجویان ترم آخر و فارغ التحصیلان سال ۱۳۶۸ به بعد مقطع کارشناسی‌ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
۱۳. کاردان، علی محمد (۱۳۸۱)؛ مبانی گزینش دانشجو؛ مجموعه مقالات سمینار بررسی روشها و مسائل آزمونهای ورودی دانشگاهها، آذر ماه، اصفهان.
۱۴. کریمی، محمد حسن (۱۳۷۵)؛ پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان با توجه به متغیرهای تحصیلی، ویژگیهای شخصی و زمینه‌های خانوادگی؛ پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۵. گزارش ملی آموزش عالی ایران (۱۳۸۱)؛ انتشارات مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش‌عالی.
۱۶. میرزائی، اردوان (۱۳۷۸)؛ «مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های فراگیر با دانشجویان رسمی (آزمون سراسری) و معادل دانشگاه پیام‌نور»؛ طرح پژوهشی، تهران: دانشگاه پیام‌نور.
۱۷. نعمتی خجسته، بهناز و لیلا یارمطافلو (۱۳۸۳)؛ «بررسی و مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان رسمی (آزمون سراسری) و فراگیر دانشگاه پیام‌نور مرکز همدان درسال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲»؛ پروژه تحقیقاتی، دانشگاه پیام‌نور مرکز همدان.